

משך חכמה

פרשת צו, פסקא כט - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעח טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פסקאות: כט - לה

[כט]

ז, כג) דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ:

ביאור הספרא אין לומדים שחייב על חלב של כלאים

ז, כג) כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו. (תורת כהנים פרשה יוד סעיף ד) אין לי אלא חלב שור כשב ועז (המיוחדים), מנין לרבות

הנה מבואר שכשכתוב כשב ועז בלי "או" מתרבה כלאים, אם כן יתיישב היטב כונת הספרא, דלומד שגם על חלב כלאים יש לאו, מדכתיב "שור כשב ועז", כלומר בלי "או", מזה מוכח שגם על חלב כלאים לוקה.

ומה שאומר הספרא "ואם נפשך לומר", כוונתו, דיש ללמוד ממקום אחר שאין לוקין על חלב דכלאים, דלהלן כתיב (פסוק כה) "כִּי כָּל אֶחָד מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לֹה' וְנִקְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֶחָד מֵעֲמִיחַ", הנה מפורש בקרא דאין חייב כרת אלא האוכל חלב מבהמה אשר יקריבו ממנה אשה לה, וכלאים פסול להקרבה, ונלמד, דכשם שאין כרת על אוכל חלב כלאים, כך אין לאו על חלב דכלאים. ואף על פי שהאי קרא איירי בכרת והאי קרא איירי בלאו, ילפינן לאו מכרת כמבואר בכריתות (ד, א), אם כן נלמד מכרת שאין לוקין על חלב של כלאים.

א]. ה. בקטע זה ניכר שיש חסרון, והוספתי לפי עניות דעתי. ונראה שכונתי לדעת רבינו בס"ד] ואל תקשה על זה, הא רבי יוחנן סובר בחולין (עה, א) דתולש חלב מבן ט' חי ואכל חייב כרת, דסובר דחודשים גורמים לבהמה להקרא בהמה אפילו שלא יצא לאויר העולם, אף על פי שמבואר שם שחלב של שליל איתמעט מהקרבה, מבואר שאף על פי שאינו ראוי להקרבה חייב כרת, אינו דומה לכלאים, דחלב שליל בא מבהמה כשרה להקרבה, ועובר השליל הוא חלק ממנה, ולכן לא ממעטינן ליה משום יוצא דופן אלא ממקום אחר, לכן האוכלו חייב כרת, כי החלב בא מבהמה הכשרה להקרבה, [עיינן שו"ת בית יצחק יורה דעה א סימן יח שמפרש כך את הטעם, מדוע צריך מיעוט לחלב שליל, ולא אמרינן שממעטינן ליה מפני שהוא יוצא דופן], אבל כלאים, הכלאים עצמן פסולים להקרבה, ואפילו באופן הדומה לשליל, דהיינו שהקדיש את אמו ועוברת במעיה הוא כלאים, וחל עליו קדושה כמבואר בתמורה ז, א, גם באופן זה פסול כלאים להקרבה, אם כן הוה אמינא דכלאים אינו בכרת, כיון דפסול להקרבה, ואם אינו בכרת אינו

פרשת חלב ודם

ויקרא ז, כב - כז (כב) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (כג) דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ: (כד) וְחֶלֶב נֶבֶלָה וְחֶלֶב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֹאכָה וְאָכַל לֹא תֹאכְלוּ: (כה) כִּי כָּל אֶחָד מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לֹה' וְנִקְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֶחָד מֵעֲמִיחַ: (כו) וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵי תֵיכֶם לְעוֹף הַלְּבָהֳמָה: (כז) כָּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל כָּל דָּם וְנִקְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעֲמִיחַ:

¹ [כט] ז, כג) דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ ע"כ. תניא בספרא (פרשה י, אות ד) "אין לי אלא חלב שור וכשב ועז המיוחדים, מנין לרבות את הכלאים, תלמוד לומר שור כשב ועז דברי ר' עקיבא, ואם נפשך לומר, מן הבהמה, לרבות את הכלאים" ע"כ. מבואר דהספרא בא ללמוד שחלב של כלאים אסור באכילה, דמהכתוב אין ללמוד אלא חלב של שור בלבד או של כשב בלבד או של עז בלבד, ומנין שאף של כלאים אסור באכילה, על זה אמרו תלמוד לומר "שור כשב ועז". ודברי הספרא אין להם ביאור כלל, דאינו מביא שום מקור ולימוד מנין לומדים לרבות כלאים. ועוד קשה, דתניא התם עוד "ואם נפשך לומר", פירוש, ואם תקשה על הלימוד שלנו, ואינו מבאר מה יש להקשות על הלימוד, ומפרשי הספרא נדחקו מאוד בהבנת הספרא.

אבל נראה בבאיור הספרא, על פי המבואר בכבא קמא (עז, ב), דאמרו שם על הא דגנב חייב ד' וה' כתיב (שמות כא, לו) "כִּי יִגְנוֹב אִישׁ שׁוֹר או שֶׁה וַיִּטְבְּחוּ או מְקָרוּ", ואמרו דהא דכתיב "שור או שה", "או", בא לרבות כלאים, שהגונב כלאים חייב ד' וה', ומקשה הש"ס איך אתה אומר ש"או" בא לרבות את הכלאים, והא תניא על קרא (ויקרא כב, כז) "שור או כֶּשֶׂב או עֵז כִּי יִגְדֹל וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִהְיֶה לָאָה יִרְצָה לְקַרְבָּן אִשָּׁה לֹה'", ותניא ד"או" בא למעט כלאים לקרבן, ומתירן הש"ס דאו בא לדרשה, או לרבות או למעט. לפיכך, בקרא דכי יגנוב שור או שה, דאינם יכולים להתעבר זה מזה, אם כן אם לא היה כתוב "או", אלא היה כתוב 'כי יגנוב שור ושה', לא הייתי מרבה כלאים, דהא אינם יכולים להתעבר זה מזה, ובהכרח ד"או" בא לרבות כלאים ממינין שיכולים להתעבר זה מזה, אבל בפרשת כי יולד דאיירי מכשב ועז שיכולים להתעבר זה מזה, אם ה"או" בא לרבות כלאים, שלא יכתוב "או", ונלמד מזה שכתוב כשב ועז כי יולד שהיינו אף כלאים, ומדכתיב "או" בהכרח שבא למעט.

משך חכמה

פרשת צו, פסקא כט - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעח טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

בכריתות לרבי ישמעאל, לזה אמר (ספרא שם) תלמוד לומר מן הבהמה (פסוק כה), דמיותר, להורות דאף אם הוא אינו מן מין מיוחד, רק מורכב ממינים שונים ובכללתו הוא בהמה אשר מינו בר הקרבה למזבח, חייב עליו כרת. וזה ברור בפירוש התורה כהנים. ודו"ק².

[ל]

ז, כג) דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ:

ביאור הספרא דלומד מ"כל" שחצי זית באזהרה

ז, כג) שם³ (תורת כהנים) יכול כל שהיה בכלל עונש הרי הוא בכלל אזהרה, כוי ופחות מכזית שאינם בכלל עונש לא היה בכלל

דלומדים מ"כל" לחייב באזהרה על חלב שאינו בעונש, והוא חלב של כוי ושפחות מכזית.

והנה בשלמא הא דלמדו מכל לרבות כוי, ניחא, דכוי בא מחיה ובהמה, וחיה אינה קרבה על גבי המזבח, ולהלן כתיב (פסוק כה) "כִּי כָּל אֶכְל חֶלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לַה' וְנִקְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֵקֶלֶת מֵעַמִּי", מבואר דרק בהמה שקרבה על גבי המזבח חייב כרת, אם כן האוכל חלב של כוי אינו חייב כרת, והוה אמינא כל שחייב כרת הוא באזהרה של לאו ללקות עליו, אבל מי שפטור מעונש כרת אינו באזהרה, אבל הא דדרשו שפחות מכזית ישנו באזהרה צריך עין גדול לפי המבואר בגמ' יומא.

דגרסינן ביומא (עד, א) "חצי שיעור, רבי יוחנן אמר אסור מן התורה, ריש לקיש אמר מותר מן התורה. רבי יוחנן אמר אסור מן התורה, כיון דחזי לאיצטרופי איסורא קא אכיל. ריש לקיש אמר מותר מן התורה, אכילה אמר רחמנא וליכא. איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש אין לי אלא כל שישנו בעונש ישנו באזהרה כוי וחצי שיעור הואיל ואינו בעונש יכול אינו באזהרה, תלמוד לומר כל חלב, מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא" ע"כ.

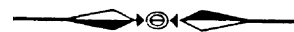
ויש לדקדק טובא בדברי רבי יוחנן דהלכתא כוותיה: א. מה סברת רבי יוחנן כיון דחזי לאיצטרופי איסורא קא אכיל, הא לא אסרה תורה אלא כזית ולא פחות, ולא איסורא קא אכיל. ב. אם חצי שיעור אסור מסבורא, מדוע צריך הספרא ללמד שבחלב אסור חצי שיעור מ"כל". וביותר תמוה שרבי יוחנן ידע לה לברייתא, ומביא ממנה ראייה לדבריו. ג. "כל" מלמד רק בחלב שחצי שיעור אסור מהתורה, ואם כן דוקא מברייתא זו יש תמיה על רבי יוחנן,

הכלאים תלמוד לומר שור וכשב ועז. פירוש, מדלא כתיב או, מוכח, דאף דבר הבא מן הכבש והעז גם כן לוקה על אכילתו, ועיין פרק מרובה (בבא קמא) דף עז, ב בזה. ואם נפשך לומר (תורת כהנים שם), פירוש דניליף לאו מכרת (להלן פסוק כח) כדאמר ריש כריתות דף ד, א, והכא נמי ניליף דכתיב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' (פסוק כה) וכלאים פסול להקרבה, ואף למאן דאמר (חולין עה, א) דתולש חלב מבן ט' חי, ואכל, חייב כרת, מכל מקום איתמעט מהקרבה חלב שליל, ואם כן, אף כי הוא ולד קדשים, ולמאן דאמר במעי אמן קדושה חלה עליו כלאים גם כן קדוש, כמפורש בתמורה דף יז, א מכל מקום לאו בר הקרבה הוא, ועיין בחולין דף עה, עא. אם כן, כיון דכלאים פסול להקרבה, סלקא דעתך אמינא דאינו בכרת, ותו נילף לאו מכרת כדאמר

בלאו דילפינן לאו מכרת.

לזה אמר בספרא תלמוד לומר מן הבהמה (פסוק כה), דמיותר, להורות, דאף אם הוא אינו מן מין מיוחד, רק מורכב ממינים שונים ובכללתו הוא בהמה אשר מינו בר הקרבה למזבח, חייב עליו כרת. וזה ברור בפירוש התורה כהנים. ודו"ק.

² תמצית דבריו: הספרא לומד שגם על חלב כלאים חייב כרת, מדכתיב כשב ועז, ולא כתיב כשב או עז. ואם תדחה, דכלאים פסולים להקרבה, וכל הפסול להקרבה אין חייב כרת, כדכתיב להלן ויקרא ז, כה כי כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' ונקרטה הנפש האקלת מעמיה, יש ללמוד מהריבוי דכתיב "מן" הבהמה, שמיותר, ללמד, דאף אם הוא אינו מן מין מיוחד, רק מורכב ממינים שונים ובכללתו הוא בהמה אשר מינו בר הקרבה למזבח, חייב עליו כרת.

[ל]

³ [ל] ז, כג) דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֵז לֹא תֹאכְלוּ: ע"כ. יש לדקדק מדוע כתוב "כל", ורבותינו בספרא (פרשה י אות ד) עמדו בזה וז"ל "שיכול כל שהיה בכלל עונש, הרי היא בכלל אזהרה, כוי ופחות מכזית שאינן בכלל עונש, לא יהיו בכלל אזהרה, ת"ל כל חלב" ע"כ, מבואר

משך חכמה

פרשת צו, פסקא כט - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעח טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

וכך מותר, בינה זה, כי זה גדר חזי לאיצטורפי דאמר בגמרא (יומא עד, א) דאסור חצי שעור, והוא בחינה שהאיכות הוא אכילת האיסורין נבלה או טרפה, וכיוצא בו אסור בחצי שיעור, שהאיכות נמאס ונתעב אצל השם יתברך, ורוצה להבדיל עמו מאכילתן, רק חומר העונש יומדד בכמות, וכמו שמי שאכל כמה זיתים חייב מלקות על כל אחת, כן מי שאכל פחות מכזית לא יהיה במלקות כל עיקר, רק בחלב סלקא דעתך דאמינא דכתבי אשר יקריב ממנה אשה לה' (להלן פסוק כה), וסלקא דעתך דאמינא דכמו דאיתמעטי כוי שהוא בא ממין שאינו קרב אצל

אמר אם הוא שיעור שכיזא בו ראוי להקריב אשה לה', לכן חצי זית מותר, ואף על פי כן כזית אסור, ולא אמרינן איך מצטרף היתר לאיסור, דכיון שסיבת ההיתר היא לא בגלל שהחפצא הוא אינו דבר איסור, אלא מפני שאינו קרב על גבי המזבח, לכן כאשר הוא כזית וקרב על גבי המזבח, חל עליו איסור חלב, דהסיבה שפחות מכזית היה פטור אינו בגלל שהוא דבר היתר, אלא שחסר שיעור הקרבה, ואינו דומה לסתם חצי שיעור שאסור, ומיושב תמיה ב'.

והשתא לא קשה מידי, דנלמד מחלב דדוקא חלב חצי שיעור אסור אבל שאר איסורים חצי שיעור מותר, זה אינו נכון, דבחלב היה סיבה צדדית לפטור בחצי שיעור, כיון שלא קרב על גבי המזבח. ונראה של רבי יוחנן היא, דקא משמע לן קרא, דגם חצי זית אסור, שאף על פי שאינו קרב, אבל הוא ממין שקרב על גבי המזבח, והסיבה שאינו חייב כיון שחסר בכמות, וכשיש כמות שקרב על גבי המזבח חייב, ולכן בפחות מכזית הוא מצטרף כמו כל האיסורים, ואין הבדל בין חלב לשאר איסורים, וזה עומק הראיה של רבי יוחנן, דלפי ריש לקיש שאכילה אסרה תורה, לא יתכן איסור בפחות מכזית, אבל לרבי יוחנן דחצי שיעור אסור אתי שפיר. ומיושב דקדוק ג' ואם תאמר הא ניחא לשאר אמוראים, אבל לרבי יוחנן גופיה, איך יכול לפרש כך את הספרא, הרי הוא סובר (שם) שחצי שיעור אסור משום דחזי לאיצטורפי, והוא סובר בפרק ג דמנחות כו, ב שיש הקטרה פחות מזית, והקטיר קומצו פעמיים כשרה, אם כן מהיכי תיתי שפחות מכזית אינו באזהרה, ולשיטתו אין ביאור לדברי הספרא. וחוזר הקושיא מלכתחלה. ובאמת לא קשיא, דכבר פירשו בתוס' במנחות שם, שבחלב מודה רבי יוחנן דאין הקטרה פחותה מזית, וכמו דתניא דאם נשתייר חלב פחות מזית אינו זורק הדם, יצוין שם. וזה פירוש נכון. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

אזהרה, תלמוד לומר כל חלב. פירוש, דכוי הוא מורכב מן הבהמה וחייה שאינו קרב אל מזבח, והוא בן ממין שאינו קרב למזבח ואינו בכרת, לכן מרבה לאזהרה, וכן פחות מכזית, אף על פי דבכל האיסורים אסור, מדחייביה רחמנא על שיעור שלם מלקות, מוכח דהוא אסור אף בפחות מכזית, ולא חייביה רחמנא רק אשיעור שלם, שעשה העול בדבר חשוב, אבל אם חצי שיעור היתר הוא, איך תחייב על שיעור שלם, הא הוי כאוכל חצי זית שומן וחצי זית חלב, שהעול לא יומדד רק באיכות, ושיעור הכמותי הוא להענישו, אבל לא יתואר בכמות, שאם כך אכל אסור

דמוכח דדוקא בחלב חצי שיעור אסור, ולא בשאר איסורים. ואם כן אין מכאן קושיא על ריש לקיש, דדוקא בחלב אסרה תורה חצי שיעור, ומוכח, שבשאר איסורים חצי שיעור מותר מהתורה, ולא אמרינן סברת רבי יוחנן דחזי לאיצטורפי איסורא קא אכיל.

אבל הביאור בכל זה הוא כך. ונבאר קודם סברת רבי יוחנן, דאם חצי שיעור מותר, איך אפשר לצרף חצי שיעור ועוד חצי שיעור להאסור, והרי מי שאוכל חצי זית איסור ומצטרף לו חצי זית היתר, לא נעשה האיסור אסור, ואם תאמר שחצי זית מותר מהתורה, איך יצטרפו שני חצאי זית לכזית שלם, אלא ודאי שגם חצי זית הוא דבר איסור, והטעם שאינו נענש על אכילת חצי זית, הוא לא בגלל שחצי זית הוא היתר, אלא בגלל שלא עשה עוול בדבר חשוב, כלומר, כל איסור, אפילו המעט ביותר, הוא דבר איסור ומתועב בעיני ה' ואסור לאוכלו, אלא שלא הענישה תורה אלא מי שעשה עוול בדבר חשוב, "שהאיכות, הוא אכילת האיסורין, נבלה או טרפה וכיוצא בו, אסור בחצי שיעור, שהאיכות נמאס ונתעב אצל השם יתברך, ורוצה להבדיל עמו מאכילתן, רק חומר העונש יומדד בכמות, וכמו שמי שאכל כמה זיתים חייב מלקות על כל אחת, כן מי שאכל פחות מכזית לא יהיה במלקות כל עיקר". ומיושב דקדוק א'.

ואף על פי שפשוט לנו מסברא שחצי שיעור אסור מהתורה, מכל מקום בחלב, הוה אמינא שאינו אסור מטעם אחר. דהנה כבר נתבאר שלא אסרה תורה חלב אלא מדבר הקרב על גבי מזבח, ופחות מכזית אינו קרב על גבי המזבח, דאין הקטרה פחות מכזית, אם כן יש כאן טעם אחר שלא יהיה באזהרה בפחות מכזית, כיון שאינו קרב על גבי המזבח, כלומר באמת מעט חלב מאוס לפני ה', אלא שלא אסרה תורה אלא חלב הקרב לגבי המזבח, וסלקא דעתך דאמינא, דכמו דממעט כוי שהוא בא ממין שאינו קרב אצל מזבח, וכן חלב דפנות שאין כיוצא בו קרב (ספרא, שם), כן הוי אמינא דקרא

משך חכמה

פרשת צו, פסקא כט - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעח טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

דחזי לאיצטרופי, ואיהו סבר בפרק ג דמנחות כו, ב דיש הקטרה פחות מזית, והקטיר קומצו פעמי פעמיים כשרה, כבר פירשו בתוס' תמן דבחלב מודה דאין הקטרה פחותה מזית, וכמו דתניא דאם נשתייר חלב פחות מזית אינו זורק הדם, יעויין שם. וזה פירוש נכון. ורבוותא בתוספות ובתוספות ישנים נדחקו בזה יעויין שם בריש פרק יום הכיפורים (יומא עד, א).⁴

[לא - המשך]

ישוב ביאור הפסיקתא שלוקה על חצי כזית

ובזה⁵ אתי שפיר מה דאמר בפסיקתא זוטרתא (כאן), דעל חצי שיעור לוקה. פירוש, שאם אכל שיעור חצי זית מכל בהמה, דבכי

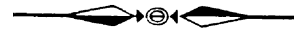
דבריו חז"ל בתלמודים ובמדרשים, וגם בדברי רבי משה הדרשן מנרבונה, ולא נמצא בכל המדרשים או בחז"ל לימוד זה לרבות כוי וחצי זית רק כאן בספרא, ומבוא ביומא ע"ד, א, אם כן דבריו כאן הם ביאור על הספרא הנ"ל, דלמדו מכל, לרבות חצי שיעור לאזהרה, ומפרש דהיינו למלקות, וסתם ספרא רבי יהודה (סנהדרין פו, א) ולא רבי שמעון, אם כן אין לוקה על חצי שיעור, ואין מפרש הפסיקתא את דברי הספרא שלוקה על חצי שיעור.

ולאור המבואר אתי שפיר, דכוונתו לומר, שכיון שריכתה תורה אזהרה לחצי זית אפילו שאינו עולה למזבח, ונתבאר, שכיון ששיעורו עולה לקרבן יש שם לחלב שעולה על המזבח, אלא שהטעם שאינו לוקה הוא כיון שחסר שיעור, אם כן באופן שאוכל שני חצאי זית של חלבים משני בהמות ילקה, ואם תאמר הא יש שיעור הקרבה, ואין צריך לזה ריבוי, אין זה נכון דמבואר במנחות פט, ב דאסור לערבב חלבים של שני קרבנות, אם כן חלבים הללו אינם נקרבים על המזבח, ואם אוכלם לוקה כי אכל שיעור חלב שהם באזהרה, וזה עומק כונת בעל הפסיקתא בביאור הספרא.

אבל מכל מקום דבריו צריכים עיון, דאם איירי באופן שאוכל כזית, מדוע אינו חייב כרת. וצ"ע. א.ה. דברי רבינו נפלאו ממני. הרי נתבאר שהאוכל כזית חלב של כוי לוקה ואינו בכרת, והטעם כבר נתבאר לעיל, שכל דבר שאינו קרב על גבי המזבח אינו בכרת, אלא הוה אמינא ללמוד שאינו באזהרה מכרת, ועל זה באה התורה וריכתה מ"כל" שישנו באזהרה, אבל אינו בכרת, אם כן, כשם שהאוכל כזית חלב כוי לוקה ואינו בכרת, כך גם האוכל שני חצאי חלבים שאינם נקטרים, כיון שאין לערבב חלבים, לוקה

מזבח, וכן חלב דפנות שאין כיוצא בו קרב (ספרא, שם), כן הוי אמינא דקרא אמר אם הוא שיעור שכיוצא בו ראוי להקריב אשה לה', ולכן פחות מכזית שאינו קרב אצל המזבח דאין הקטרה פחותה מכזית, אם כן סיבת האיסור אינו בפחות מזית, וסלקא דעתך אמינא דענין אזהרה לא חל עליו, שכאן הוא סיבה איכותי לא כמותי, שסבת האיסור אינו תלוי במה שהוא חלב בלבד, רק בהתייחסו שהוא ראוי להקרב אצל המזבח. וכיון שכיוצא בו אינו קרב למזבח, אם כן סיבת האיסור לא חל עליו בפחות מזית, לכן קא משמע לן מכל חלב, דכיון דהוא בא אצל המזבח, אף דלא בהאי גונא ממש גם כן אסור, ואם כן הפטור בפחות מזית הוא סיבה כמותי ולא איכותי, ותו חייב על שיעור כדינו, ועל פחות משיעור אסור משום חזי לאיצטרופי כדין כל איסורים דעלמא, וזה ברור. ואף על גב דר יוחנן אמר (יומא עד, א) דחצי שיעור אסור משום

⁴ תמצית דבריו: בספרא לומד מ"כל", שחצי זית באזהרה, וקשה, הא חצי שיעור אסור מהתורה מסברא דחזי לאיצטרופי, דאם חצי זית מותר איך יצטרף לאיסור, ומדוע צריך לימוד "כל". והביאור בזה, דפחות מזית אינו ראוי להקטיר למזבח, ואיסור חלב אינו אלא בדבר הראוי למזבח, לכן הוה אמינא דבחלב, אפילו שהדבר בעצמותו חפצא דאיסורא, אבל חסר התנאי של ראוי להקרב על גבי המזבח, קמ"ל קרא, דכיון שבא מדבר הקרב למזבח, נחשב כדבר הקרב למזבח. ומיושב בזה הסוגיא ביומא באריכות, כמבואר בפנים.

[לא - המשך]

⁵ [לא] ועל פי המבואר לעיל יש ליישב את דברי הפסיקתא זוטרתא, והוא מדרש לקח טוב, שכאן על הפסוק וז"ל "כל חלב. להביא את הכוי ופחות מכזית, שאינו בכרת והוא במלקות" עכ"ל, ויש לתמוה טובא, איך יתכן ללקות על חצי שיעור, הא רק איסור יש בחצי שיעור ולא מלקות. ובביאור הרא"ם לפסיקתא כתב שכתב כן לשיטת רבי שמעון בניזיר (ד, א) דסובר שלוקין על משהו, ולא נאמר שיעור כזית אלא לקרבן. ואין נראה לומר כן, דידוע שהפסיקתא זוטרתא כתבה ר' טוביהו ב"ר אליעזר, שחי בצפון יון סביב שנת ד"א תת"ן (סוף המאה הי"א - תחילת המאה הי"ב), והשתמש

משך חכמה

פרשת צו, פסקא כט - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעח טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(ז, כד) וְחֶלֶב נְבִלָה וְחֶלֶב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכֹל מְלֶאכֶה וְאָכַל לֹא תֹאכְלֶהוּ:

מדוע כתוב חלב טרפה כו' לא תאכלוהו

(ז, כד) וחלב טריפה וכו'. בתורת כהנים (פרשה יוד סעיף ה') תלמוד לומר טריפה, יצאת בהמה טמאה שאין לה טריפה (סעיף ו), ממשמע מוצא אני בהמה טמאה שאין לה טריפה כו', תלמוד

שחלבה אסורה באכילה, והכי קאמר קרא, וחלב נבלה, ומה חלב הוא זה, אותו דשייך ביה טרפה, ולא כל מה דשייך בו טרפה, אלא אותו שאכל לא תאכלוהו, שהוא אסור באכילה, למעוטי חלב חיה, שהוא מותר באכילה. עכ"ל.

מבואר, דהא דכתיב בקרא טרפה בא ללמד שאיירי דוקא בהמה טהורה ולא בהמה טמאה שאין בה טרפה, והא דכתיב ואכל לא תאכלוהו בא למעט חיה שחלבה מותר. ואם היה כתוב רק אכול לא תאכלוהו, לא הייתי ממעט בהמה טמאה, דגם חלב בהמה טמאה אסור באכילה, לפיכך כתוב טרפה נמצא דצריך לשני הדרשות.

אבל בתלמוד בבלי (זבחים ע, א-ב) מובא דברי הספרא בגירסא אחרת, דלמדו מאכול לא תאכלוהו, מי שחלוק חלבה מבשרה, שחלבה אסור ובשרה מותר, יצא חיה שחלבה אינה חלוק מבשרה, ששניהם מותרים, ולפי גירסא זו קשה טובא, אם כן למה צריך טרפה להוציא בהמה טמאה, הרי בהמה טמאה גם נלמד מאכול לא תאכלוהו, שדוקא מי שחלבה חלוק מבשרה, יצאה בהמה טמאה שחלבה אינו חלוק מבשרה ששניהם אסורים, ובהכרח לומר שהגירסא העיקרית של הספרא, היא המובאת לפנינו בתורת כהנים ולא המובאת בתלמוד בבלי.

"וכן אתי שפיר בזה דברי רש"י שם (זבחים ע, א) ד"ה ועוד הכתיב ואכל לא תאכלוהו, ופירוש וחלב חיה מותר בלא טעמא דחלבה חלוק מבשרה, משמעות פשט הכתוב אי אפשר בחלב חיה, ואיך מעקר קרא מדוכתיה ומסולק קצת קושיית תוס".

ובשער המלך הלכות מאכלות אסורות (ד, ב) כתב וז"ל "עוד בענין זה הוקשה אצלי אברייאת דספרא שהביא הרב המגיד והובאה בגמרא דידן בפרק הנזכר, ומסיים בה אוציא את הטמאה שאין במינה טריפה ולא אוציא את החיה שיש במינה טריפה, ת"ל ואכל לא תאכלוהו מי שחלבו אסור ובשרו מותר, יצא חלב חיה שחלבה ובשרה מותר ע"כ, וק"ל טובא דא"כ למאי אצטריך טריפה להוציא חלב טמא, הא כי היכי דממעטינן חלב חיה

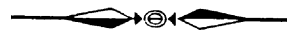
האי גונא אינן קרבינן למזבח, שאסור לערבב החלבים של שני קרבנות כמפורש מנחות פט, ב ובכי האי גונא לוקה, אבל אם כן, אמאי אינו חייב כרת, וצריך עיון".

[לב]

ואינו בכרת. וה' יאיר עיני.

⁶ תמצית דבריו: בפסיקתא מבאר את דברי הספרא, וכתב שהאוכל חצי כזית חלב, לוקה. וזה תימה האיך לוקה על חצי שיעור. וכונתו, באופן שאוכל שני חצאי זית של חלבים משני בהמות ילקה, דאסור לערבב חלבים של שני קרבנות, אם כן חלבים הללו אינם נקרבים על המזבח, ואם אוכלם לוקה כי אכל שיעור חלב שהם באזהרה.

[לב]

⁷ [לב] (ז, כד) וְחֶלֶב נְבִלָה וְחֶלֶב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכֹל מְלֶאכֶה וְאָכַל לֹא תֹאכְלֶהוּ ע"כ ופירש רש"י "יעשה לכל מלאכה. בא ולימד על החלב, שאינו מטמא טומאת נבלות". ובספרא (פרשה י אות ה) נושא ונותן הספרא להוכיח מן הדין שמדובר דוקא בחלב בהמה טהורה, שדוקא חלב של בהמה טהורה טהור מטומת נבלה ולא חלב של בהמה טמאה, ודחה הספרא את הראיה, ולבסוף מסיק דמלשון הכתוב "חלב טרפה" מוכח שמדבר בבהמה טהורה, דבבהמה טמאה אין טרפה, ועל זה אומר הספרא, אם הכל תלוי במי שנעשה טרפה, אם כן חיה יהיה בכלל זה, ונאמר שחלב חיה שמתה אינו מטמא טומאת נבלות, דחיה גם בכלל טרפה, ואומר הספרא (שם, אות ו) וז"ל "ממשמע מוציא את בהמה טמאה שאין לה טריפה, ומביא חיה טהורה שיש לה טריפה, תלמוד לומר חלב לא תאכלוהו, שאסור באכילה טיהרתו, יצא חלב חיה טהורה שמותר באכילה". ע"כ.

ופירש הקרבן אהרן וז"ל "ממשמע שנאמר וכו'. כלומר מהמובן אשר ממנו נוציא את הטמאה שהוא ממלת טרפה, מזה נרבה את החיה, כיון דאית בה טרפה: ת"ל ואכל לא תאכלוהו. דאי להזהיר על איסור אכילה, לא אצטריך [ד]כבר נאמר, ולזה לא בא אלא להראות באיזה חלב מדובר, והוא, בבהמה

משך חכמה

פרשת צו, פסקא כט - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעח טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ובשער המלך פרק ד מהלכות מאכלות אסורות תמה על דברי הגמרא ולא ראה הגירסא בתורת כהנים, ודו"ק⁸.

[לג]

(ז, כד) וְחֵלֶב נְבִלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֶאכֶה וְאָכַל לֹא תֹאכְלֶהוּ:

מדוע כתוב ואכל לא תאכלוהו

(ז, כד) לא תאכלוהו? בתורת כהנים פרשה יוד (סעיף ז) לא תאכלוהו, יכול לא יאכילנו לאחרים, תלמוד לומר ואכל, מאכילו

אות ז לא תאכלוהו. כלומר אילו לא אמר קרא אלא לא תאכלוהו לחוד, הייתי יכול לומר דאתא להזהיר לא תאכלוהו לאחרים, כיון דלאכילה לא אצטרך דכבר אמר לא תאכלו, ולזה נדרוש קרא כמו שהיא כתובה, וקרינן בה לא תאכלוהו יוצא לשני: ת"ל ואכל. דאי שלילת מלת לא הדר גם אואכל, היה לו לומר ולא אכל תאכלוהו, ואחר שלא אמר כך, פירש הכתוב הכי הוא, ואכל, כלומר ומותר לכם להאכילו לאחרים אבל אתם לא תאכלוהו, וזה לומר שהוא מותר בהנאה" עכ"ל הקרבן אהרן].

ולפי זה קשה, בדפסקא הבאה (פסקא ח) תניא בספרא וז"ל "יעשה לכל מלאכה, מה תלמוד לומר לכל מלאכה רבי יוסי הגלילי אומר יכול במלאכת הקודש יהיה מותר, במלאכת חולין לא יהיה מותר, תלמוד לומר לכל מלאכה" ע"כ, הנה לפי רבי יוסי הגלילי הטעם שכתוב "לכל" בא להתיר הנאה גם במלאכת הדיוט, שהוה אמינא כשם שלמזבח מותר חלב, כך יהיה מותר גם למלאכת קודש, למשוח עורות קדשים, אבל לא למלאכת הדיוט דהיינו חולין, קא משמע לן קרא דמותר בהנאה להדיוט. ויש לתמוה על זה, הרי מהכתוב אכל לא תאכלוהו כבר מפורש היתר הנאה, ומדוע צריך לכל מלאכה להתיר בהנאה.

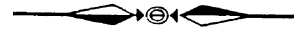
[לד - המשך]

והנה במסכת פסחים (כג, ב) הש"ס נושא ונותן אם היכא דכתיב לא תאכל האם הכונה גם איסור הנאה, ומבאר הש"ס דרבי יוסי הגלילי שצריך קרא להתיר בהנאה, סובר שלא תאכלו משמע איסור אכילה ואיסור הנאה, וכי אתא קרא דכל מלאכה למישרי נבלה בהנאה הוא דאתא, וז"ל הגמ' "מאי לאו בהא קמפילגי דרבי יוסי הגלילי סבר לא תאכלו משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה, וכי אתא קרא למישרייה לנבילה בהנאה הוא

לומר חלב לא תאכלוהו, חלב שאסור באכילה טיהרתו, יצא חלב חיה טהורה שמותר באכילה. ולפי הגירסא בש"ס זבחים דף ע ב מי שחלבה אסור ובשרה מותר, יצא חיה שחלבה ובשרה מותר, קשה טובא, אם כן טריפה למעט טמאה למה לי, הלא טמאה אין חלבה חלוק מבשרה ושניהם אסורין, ועל כרחך דהגירסא העיקרית כמו דתנן בתורת כהנים, וכן אתי שפיר בזה דברי רש"י שם (זבחים) ע, א ד"ה ועוד הכתיב ואכל לא תאכלוהו ד"ה ועוד הכתיב ואכל לא תאכלוהו, ופירוש וחלב חיה מותר בלא טעמא דחלבה חלוק מבשרה, משמעות פשט הכתוב אי אפשר בחלב חיה, ואיך מעקר קרא מדוכתיה [ומסולק קצת קושית תוס'].

מטמאה דאין חלבו חלוק מבשרו, הכי נמי יש למעט בהמה טמאה מהאי טעמא, ובהדיא פרכינן התם לעיל מינה מאי שנא טמאה דאין חלבה חלוק מבשרה, חיה נמי אין חלבה חלוק מבשרה, ואם כן הכי נמי ניפרוך איפכא למה לי קרא למעוטי טמאה מאי שנא חיה דאין חלבה כו' וצריך יישוב" עכ"ל. הנה לא ראה הגירסא של הספרא בתורת כהנים לכן וקשה לו, ולפי המבואר לא קשה מידי. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁸ תמצית דבריו: הטעם שכתוב חלב טרפה כו' לא תאכלוהו, דהא דכתיב בקרא טרפה, בא ללמד שאירי דוקא בהמה טהורה ולא בהמה טמאה שאין בה טרפה, והא דכתיב ואכל לא תאכלוהו בא למעט חיה שחלבה מותר. ואם היה כתוב רק אכול לא תאכלוהו, לא הייתי ממעט בהמה טמאה, דגם חלב בהמה טמאה אסור באכילה, לפיכך כתוב טרפה נמצא צריך לשני הדרשות.

[לג]

⁹ [לג] (ז, כד) וְחֵלֶב נְבִלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֶאכֶה וְאָכַל לֹא תֹאכְלֶהוּ" ע"כ. יש לדקדק מדוע כתוב "ואכל לא תאכלוהו" ורבותינו בספרא (פרשה י, אות ז) אמרו וז"ל "לא תאכלוהו. יכול לא יאכילנו לאחרים, תלמוד לומר ואכל, מאכילו אתה לאחרים" ע"כ. הנה מפורש בכתוב שבא להתיר חלב בהנאה, שהרי בא הכתוב להתירו להאכילו לאחרים, היינו לגויים. [וביאור הדרשה מבואר בקרבן אהרן וז"ל "קרבן אהרן צו פרשה י

משך חכמה

פרשת צו, פסקא כט - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעח טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

בהנאה, ואי לא כתיב רק קרא לכשרה שחוטה, סלקא דעתך
אמינא דדוקא שחוטה דבקדשים הוה לאכילת מזבח, לכן בחולין
הוה מותרת בהנאה, לא כן נבילה, לכן קא משמע לן קרא דכל
מלאכה על חלב נבילה להתירו בהנאה, והך ואכל קאי על שחוטה,
זכמו דדריש בפסקא ו' חלב שאסור באכילה, יצא חלב חיה
שמותר באכילה, הרי דבשחוטה קאי, ודו"ק בכל זה¹⁰.

[לה]

(ז, כה) **פִּי כָּל אֶחָד חֶלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לַה'
וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ הָאֶחָדָה מֵעַמִּיָּה:**

מדוע כתוב כי כל אוכל

(ז, כה) **כִּי כָּל אֶחָד חֶלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה כו"ל¹¹.** (תורת
כהנים פרשה יוד סעיף ט), אין לי כו' בעלי מומין מנין תלמוד

נבלה, לכן בדקדוק רב אמרו בש"ס דרבי יוסי הגלילי בא להתיר חלב נבילה
בדוקא, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁰ **תמצית דבריו: הטעם שכתוב "אוכל לא תאכלוהו", בא להתיר
חלב בהנאה, וכן הא דכתיב להלן "כל" מלאכה, בא להתיר חלה
בהנאה. והטעם שצריך שני דרשות, דאם לא היה אלא חד קרא
להתיר חלב הנאה, הוה אמינא דדוקא בחלב נבלה התיר הכתוב
בהנאה, הואיל ואישתרי לענין טומאת נבילות, ואם היה כתוב
מפורש להתיר חלב שחוטה בהנאה, הוה אמינא, דדוקא חלב של
שחוטה שהוא מותר בקדשים לאכילת מזבח, לכן בחולין מותר
בהנאה, אבל חלב נבלה שאינו מותר למזבח, אינו מותר לחולין
בהנאה. ובפנים מבואר על פי זה הסוגיא בפסחים.**

[לה]

¹¹ [לה] (ז, כה) **"פִּי כָּל אֶחָד חֶלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לַה'
וְנִכְרְתָהּ הַנֶּפֶשׁ הָאֶחָדָה מֵעַמִּיָּה"** ע"כ. צריך ביאור, מדוע כתוב "כי כל אוכל"
כו' ומדוע כתוב "מן" הבהמה אשר יקריב כו', ורבותינו בספרא עמדו בזה

אתה לאחרים. הרי קרא מפורש להתירו בהנאה [ענין קרבן
אהרן]. אם כן קשה על מה דתניא לקמן פיסקא ח יעשה לכל
מלאכה כו' רבי יוסי הגלילי אומר, יכול במלאכת הקודש יהא
מוותר, במלאכת הדיוט (חולין) יהא אסור, תלמוד לומר לכל
מלאכה, והא קרא מפורש ואכל להתירו בהנאה.

[לד - המשך]

אך בזה יתפרש קמט אחד בסוגיא דפסחים דף כג, ב דרבי יוסי
הגלילי סבר לא תאכלו משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה,
וכי אתי קרא למשריא לנבילה, בהנאה הוא דאתא. וכבר תמהו
על זה, נבילה מאי בעי הכא, ולפי זה ניחא בסייעתא דשמיא, דהא
איכא קרא דאכל להתיר בהנאה, אך אי כתיבה חדא קרא, הוה
אמינא דדוקא בחלב נבילה, זכמו דאיסור חלב מפיק אותו
מטומאת נבילה, כן סלקא דעתך דאמינא דאיסור נבילה מפיק
אותו מאיסור הנאה של חלב [דוגמא דאמרין הואיל ואישתרי
אישתרי], אבל חלב כשירה שחוטה, סלקא דעתך דאמינא דאסור

דאתא" ע"כ, וכולם תמהו, מדוע אמרו למישרי "נבילה", מה ענין נבילה
הכא, היה לומר למישרי "חלב" בהנאה הוא דאתא [א. ה. ובהגהות וצינונים
מהדור' פרידמן אמרו, שבכ"י ליחא לתיבת נבלה], ולאור המבואר לעיל
אפשר ליישב היטב גירסא זו היטב בסייעתא דשמיא.

דהנה בלאו הכי קשה, הא יש קרא מפורש להתיר חלב בהנאה מדכתיב אכל
לא תאכלוהו, דבא להתיר להאכילה לאחרים. אבל הביאור בזה הוא, אלא
דאם לא היה אלא חד קרא להתיר חלב הנאה, הוה אמינא דדוקא בחלב
נבלה התיר הכתוב בהנאה, ולא בחלב של כשרה, והטעם בזה, דכיון
שהתורה התירה חלב נבלה מטומאת נבילות, הוה אמינא הואיל ואישתרי
לענין טומאת נבילות, אישתרי נמי לענין הנאה. כלומר, דהוה אמינא דחלב
אסור בהנאה, אלא כיון שהחלב נבלה הותר לענין טומאה, הותר גם לענין
הנאה, אבל חלב שחוטה שלא הותר מטומאה, לא הותר בהנאה. ואם היה
כתוב מפורש להתיר חלב שחוטה בהנאה, לא היינו לומדים להתיר בהנאה
חלב נבלה, דהוה אמינא, דדוקא חלב של שחוטה שהוא מותר בקדשים
לאכילת מזבח, לכן בחולין מותר בהנאה, אבל חלב נבלה שאינו מותר
למזבח, אינו מותר לחולין בהנאה.

והנה התיבות "ואכל לא תאכלוהו" מדבר בשחוטה, כמו שדרשו בספרא
(שם, אות ו לענין חיה) לפיכך מ"כל מלאכה", דרשו שבא להתיר חלב

משך חכמה

פרשת צו, פסקא כט - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעח טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פטור, קא משמע לן קרא כי כל אוכל חלב בין בדור הזה בין לדורות
יהא בכרת, ואם כן זה דוקא בבהמת חולין, ועל בהמת חולין גם כן
חייב בכרת הואיל ומינו ראוי לקרבן, ולפי זה כי קאי באוכלין
מרבה אוכלין, כי קאי באוכלין לא מרבה נאכלין, תו לא יקשה
לרבי אליעזר נאמר דכל לרבות הנשים, כי לרבות עירובו, דהא
קאי באוכלין ואיך ירבה נאכלין ועויין רש"י שם ד"ה ומקשינן
ולר אליעזר. ולכך אמר הגמ' קשיא ולא תיובתא, דכל קושיא יש
לה תירוץ. יעויין שם פרק ואלו עוברין היטב. ודו"ק בכל זה¹².

חולין גם כן חייב בכרת הואיל ומינו ראוי לקרבן, ומיושב דקדוק א'.
ולפי זה באמת מרבה אוכלין ולא נאכלים, שהרי מרבה אוכל חלב לדורות,
ומה שאמרו בהמת חולין כבר נתבאר שהכונה לאוכל חלב בזמן הזה שאין
משכן, שסתם בהמה עומדת לחולין, לפי זה באמת מרבה אוכלין מהפסוק
שמדבר מאוכלים, ומיושב דקדוק א-ב.

ועל פי זה יתיישב עוד דבר נפלא בסוגיא בפסחים (מג, ב), דשם הש"ס
מקשה על רבי אליעזר שסובר שהאוכל תערוכות של חמץ עובר בלאו, מדוע
אינו סובר שיש גם כרת, נאמר, דהא דכתיב "כל" אוכל מחמצת בא לרבות
נשים, "וכי כל" אוכל מחמצת מרבה אוכל תערוכות שהוא בכרת, ומקשה
רש"י הא אמרו שם, שכשהפסוק מדבר באוכלים אין מרבה נאכלין, אם כן
לאו קשיא היא, דכיון שהכתוב איירי באוכלים, "אוכל מחמצת", אין לרבות
תערוכות לכרת. ותירץ רש"י, דכיון שבחלב מרבה בהמת חולין מהכתוב כי
כל הנ"ל, ומובא שם בסוגיא, מוכח שכאשר אין לי אפשרות לרבות אוכלים
אני מרבה נאכלים, וגם כאן אותו הדבר.

אבל לפי המבואר, גם בחלב לא מרבים נאכלים אלא אוכלים, ואם כן לא
קשה על רבי אליעזר. ובאמת הש"ס שם כשמקשה על רבי אליעזר, מסיק
ב"קשיא" ולא בתיובתא, כי כל קושיא יש לה תירוץ, לכן לא אמרו תיובתא,
והיינו מה שתירצנו כאן. ומבואר הכל בסיעתא דשמיא.

¹² **תמצית דבריו: הטעם שכתוב "כי כל אוכל", אמרו בספרא
שבא לרבות בהמת חולין, דהוה אמינא, דבמדבר שהיה אסור
בשר תאוה, וכל שור כשב ועז עומד לקרבן, ולכן האוכלו חייב אף
אם אכל חולין כיון שהבהמה עומדת להקרבה, אבל לדורות
שהותר בשר תאוה, ובהמת חולין לא עומדת לגבוה, האוכל חלבה
יהא פטור, קא משמע לן קרא כי כל אוכל חלב, בין בדור הזה בין
לדורות יהא בכרת.**

לומר מן הבהמה, חלב חולין מנין, תלמוד לומר כי כל. נראה
דדייק דהך כל חלב, את מי מרבה לכרת, אם נשים, הלא איתרבו
לכל חייבי חטאות כו', ואם להזהיר גדולים על הקטנים, זה שייך
באזהרה לא בכרת, וכמו דיליף גבי דם פרשה אחרי פרשה ח (אות
ו), לכן דריש, דכיון דתלתה התורה טעם הכרת גבי חלב משום
דראוי להקרבה, הוי אמינא דבמדבר דהיה אסור בשר תאוה, וכל
שור כשב ועז קאי לקרבן, ולכן האוכלו חייב אף אם אכל חולין
דהוי קיימא להקרבה, אבל לדורות דהותרה בשר תאוה, ובהמת
חולין לאו לגבוה קיימא, סלקא דעתך דאמינא דהאוכל חלבה יהא

וז"ל (פרשה י אות ט) "כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה אשה
לה". אין לי אלא חלב תמימים שכשר ליקרב, חלב בעלי מומין מנין, תלמוד
לומר מן הבהמה, חלב חולין מנין תלמוד לומר כי כל אוכל חלב, אם כן
למה נאמר אשר יקריבו ממנו אשה לה', חלב שכמותו כשר לקרב, אמרתי
יצא חלב דפנות שאין כשר לקרב" ע"כ. מבואר ד"מן הבהמה" דרשינן
לרבות חלב בעלי מומין, ומהכתוב "כי כל" דרשינן לרבות חלב חולין.
ויש לדקדק על דרשה אחרונה: א. מהיכי תיתי דחלב דקרא מדבר בקדשים,
שצריך ריבוי לחולין, והא מדובר בבהמת חולין. וביותר תמוה, כיון שמרבה
מן הבהמה בעלי מומין, בהכרח מדובר בבהמת חולין ולא בהמת קדשים,
ומדוע צריך ריבוי לבהמת קדשים. ב. כיון ד"כי כל אוכל" מדבר באוכלין,
אך מרבה נאכלים, דכך מקשה הש"ס בפסחים (מג, ב). ג. מדוע לא מרבה
מ"כי כל אוכל" נשים או להזהיר גדולים על הקטנים, כמו שדרשו בדם
(ספרא אחרי מות פרשה ז סוף פרק י אות ו), וזה עדיף דקאי באוכלים מרבה
אוכלים.

ונראה בזה, דהטעם דלא מרבה נשים הוא דנשים בלאו הכי איתרבו לכל
חייבי חטאות (פסחים מג, א), ולהזהיר גדולים על הקטנים זה שייך באזהרה
לא בכרת, כדאיתא בספרא (אחרי, שם) ומיושב דקדוק ג'. לכן דרשו לגבי
בהמת חולין. ואין כוונת חז"ל, דהוה אמינא דהכתוב איירי רק בבהמת
קדשים, אלא דהוה אמינא, שהכתוב איירי במדבר בלבד ולא לדורות, דכיון
דתלתה תורה טעם הכרת גבי חלב משום שראוי להקרבה, הוה אמינא
דבמדבר שהיה אסור בשר תאוה, וכל שור כשב ועז עומד לקרבן, ולכן
האוכלו חייב אף אם אכל חולין כיון שהבהמה עומדת להקרבה, אבל
לדורות שהותר בשר תאוה, ובהמת חולין לא עומדת לגבוה, סלקא דעתך
אמינא שהאוכל חלבה יהא פטור, קא משמע לן קרא כי כל אוכל חלב, בין
בדור הזה בין לדורות יהא בכרת, ואם כן זה דוקא בבהמת חולין, ועל בהמת

משך חכמה

פרשת צו, פסקא כט - לה

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תעח טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©